

НАРЕДБА № 64 от 13.02.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Оператор“

Обн. - ДВ, бр. 23 от 20.03.2012 г., в сила от 20.03.2012 г.;

Издадена от министъра на образованието, младежта и науката

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 213110 „Оператор“ от област на образование „Изкуства“ и професионално направление 213 „Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти“ съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 2. Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията 213110 „Оператор“ съгласно приложението към тази наредба определя изискванията за придобиването на четвърта степен на професионална квалификация за специалността 2131101 „Кино и телевизия“.

Чл. 3. Въз основа на ДОИ по чл. 1 и рамковата програма по чл. 10, ал. 3, т. 4 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват учебен план и учебни програми за обучението по специалността по чл. 2.

Раздел II

Съдържание на Държавното образователно изискване

Чл. 4. (1) С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 213110 „Оператор“.

(2) Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията „Оператор“ определя общата, отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка.

(3) Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва:

1. необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);

2. тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули.

Чл. 5. С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 1. Учебните планове и учебните програми за обучение по професията, действащи към влизане в сила на тази наредба, се прилагат до разработване и утвърждаване на учебните планове по чл. 3.

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета.

§ 3. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в „Държавен вестник“.

Министър: Сергей Игнатов

Приложение към чл. 2
Държавно образователно изискване за придобиване на квалификация
по професията „Оператор“

Професионално направление:		
213	Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти	
Наименование на професията:		
213110	Оператор	
Специалност:		Степен на професионална квалификация:
2131101	Кино и телевизия	Четвърта

1. Входни характеристики

1.1. Изисквания за входящо минимално образователно равнище за лица, навършили 16 години

За придобиване на четвърта степен на професионална квалификация по професията „Оператор“ от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 ЗПОО (утвърден от министъра на образованието, младежта и науката със Заповед № РД-09-413 от 12.05.2003 г., изм. и доп. със Заповед № РД-09-04 от 8.01.2004 г., Заповед № РД-09-34 от 22.01.2004 г., Заповед № РД-09-255 от 9.04.2004 г., Заповед № РД-09-274 от 18.02.2005 г., Заповед № РД-09-1690 от 29.09.2006 г., Заповед № РД-09-828 от 29.06.2007 г., Заповед № РД-09-1891 от 30.11.2007 г., Заповед № РД-09-298 от 19.02.2009 г., Заповед № РД-09-1803 от 29.10.2009 г., Заповед № РД-09-621 от 18.05.2010 г., Заповед № РД-09-1728 от 1.12.2010 г., Заповед № РД-09-748 от 13.06.2011 г. и Заповед № РД-09-1805 от 9.12.2011 г.) входящото минимално образователно равнище е завършено средно образование и навършени 16 години.

1.2. Изисквания за входящо квалификационно равнище или професионален опит

За обучение по професията „Оператор“ с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация не се изисква от обучаваните да притежават предишна професионална квалификация или професионален опит. Ако за обучение по професията „Оператор“ с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация кандидатстват лица, завършили обучение за придобиване на професионална квалификация по професии от професионално направление „Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти“, „Музикални и сценични изкуства“, „Изящни изкуства“, „Приложни изкуства и занаяти“ и др., част от обучението им се зачита и се организира надграждащо обучение. Съдържанието на това обучение се определя след сравнение на компетенциите и резултатите от ученето, описани в държавните образователни изисквания (ДОИ) за придобиване на квалификация по съответните професии.

2. Описание на професията

2.1. Трудови дейности, отговорности, личностни качества, особености на условията на труд, оборудване и инструменти, изисквания за упражняване на професията, определени в законови и подзаконови актове (здравословно състояние, правоспособност и др.)

Професията „Оператор“ е кинематографична професия. Операторът е създател на филмовото изображение с художествени средства, като целенасочено и правдиво пресъздава формата и обема на обектите, израза и движението, отношението във времето и пространството.

Операторът работи като първи сътрудник на главния оператор при създаване на пълнометражен игрален филм. Може да работи и самостоятелно в телевизионното производство и създаването на късометражни филми.

При пълнометражен игрален филм съвместно с оператор-постановчик, а в останалите филми самостоятелно, съвместно с режисьора уточнява концепцията на цялостното филмово изображение или на отделни сцени и кадри. Отговаря за техническото качество на изображението на целия филм или на отделни кадри. Определя съвместно с главния оператор състава на операторската група, осветители, техници и др.

Операторът участва в определяне на местата за външни снимки, интериорите, изобразителното решение на филма или телевизионното предаване, участва при избора на необходимите технически и специални съоръжения, снимачна техника, осветление и снимачен материал, както и режимите на обработка.

Под ръководството на главния оператор може да провежда снимачната работа по филма. Следи и спазва одобрените срокове. Познава много добре съответния сценарий и свързаната с него документация и материали. Дава консултации на художник-гримьора по отношение на образите на героите, контролира и изпълнява техническите проби на снимачната техника и съоръженията, подготвя снимачните планове за следващия снимачен ден. Участва в консултирането на режисьора при избора на дубли, следи за навременното и качествено обработване на материалите в лабораторията.

Определя съвместно с режисьора и редактора кадрите и дублите, които влизат в окончателния вариант на телевизионното предаване или филма, вида на шрифтовете в надписи, фонове и трикова работа.

При самостоятелна работа в киното и телевизията, когато се работи на филмова лента, следи за обработката на материала, ваденето на копия и тиража.

Използва операторските изразни средства и носи отговорност за резултата от тяхното прилагане - камера, ракурс, светлина и осветление, контраст, експозиция, оптичен рисунък и тоналност, цвят, композиция на кадъра, мащаб и перспектива, план, специални ефекти и др.

Използва особеностите на художественото осветление и неговите принципи, цветовъзпроизвеждането, фокусирането, качествата на основните и изходните киноматериали, технологията на лабораторните процеси.

Притежава технически и художествени способности и е в състояние да провежда замисъла на останалите във филмовия образ. Умее максимално рационално да организира работата си на снимачната площадка.

Операторът работи самостоятелно или в екип със снимачна и операторска техника - камера, обективи, допълнителни лещи, стативи, осветителни тела и прибори, кранове, фартове и др.

По време и след приключване на снимките полага необходимите грижи за правилно съхранение на техниката и заснетия материал, като се съобразява със съответните географски и метеорологични условия.

За успешното упражняване на професията операторът трябва да притежава отлична концентрация и наблюдателност, постоянство, търпение и упоритост, физическа издръжливост и психическа устойчивост, да умее да работи в екип и при продължително натоварване, да има пространствена представа и творческо въображение. Необходимо е да умее да ръководи екип, който в игралното кино включва втори оператор и асистенти, да наблюдава работата на осветителите и групите по операторска техника. Операторът трябва да има отлично зрение.

2.2. Възможности за продължаване на професионалното обучение

Придобилите четвърта степен на професионална квалификация по професията „Оператор“ могат да се обучават за придобиване на квалификация по други професии от област на образованието „Изкуства“, като обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления, част от отрасловата задължителна професионална подготовка и специфичната за професията професионална подготовка се зачитат.

Лицата, придобили професионална квалификация по професията „Оператор“, имат възможност за повишаване на квалификацията си в курсове и семинари, организирани от обучаващи институции, браншови организации и др.

2.3. Възможности за професионална реализация съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите (НКПД - 2011), утвърдена със Заповед № РД-01-931 от 27.12.2010 г. на министъра на труда и социалната политика, изм. и доп. със заповеди № РД-01-204 от 28.02.2011 г., № РД-01-426 от 30.05.2011 г., № РД-01-529 от 30.06.2011 г., № РД-01-533 от 30.06.2011 г. и № РД-01-952 от 29.12.2011 г.

Придобилите четвърта степен на професионална квалификация по професията „Оператор“ могат да работят на свободна практика или в национални и местни ефирни и кабелни електронни медии, както и да работят в киностудия на следните длъжности от НКПД - 2011: 3521-3025 Първи асистент, оператор, 3521-3026 Втори асистент, оператор, 3521-3018 Оператор, камера, както и на други длъжности от единична група 3521 „Техници по радио-, телевизионна и аудио-визуална техника“ по преценка на работодателя.

3. Цели на обучението

3.1. Цели на обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- познава, спазва и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд;

- умее да формулира проблеми, задава въпроси, прави отчет за извършената работа, установява и поддържа делови отношения;

- познава стопанското устройство на страната, разбира съществуващите икономически отношения, процеси и явления и прави изводи за факторите, които ги поражда;

- познава трудовото законодателство, определящо неговия статут, права и задължения;

- ръководи и умее да работи в екип, като участва активно при разпределение на задачите, съдейства на членовете на екипа при изпълнението им и търси помощ от тях, носи отговорност;

- осъществява ефективни работни взаимоотношения с колегите си;

- съзнава необходимостта и се старее да повишава квалификацията си с цел осигуряване на бъдещи ангажименти;

- демонстрира творчески идеи, подходи и умения;

- умее да намира информация в интернет с помощта на компютър, работи със специализирани програмни продукти и продукти за създаване на документи;

- осъществява комуникация и ползва техническа документация на чужд език;

- спазва професионалната етика и има етично поведение.

3.2. Цели на обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка, единна за всички професии от професионално направление „Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти“

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- познава различните видове медии;

- познава процеса на производство на медийните продукти;

- познава снимачната, операторската, осветителната и монтажната техника;

- има знания за обработка на филмови и фотоматериали и познания върху звука;

- познава форматите и носителите на визуална информация;

- познава характеристиките и разпознава основни епохи и стилове в изкуството;

- спазва етапите в изграждането на художествена творба;

- прилага изискванията и принципите за изграждане на композицията;

- познава възникването и развитието на кинематографията;

- познава популярни творби (филми), анализира определена творба с характерната терминология и изразни средства.

3.3. Цели на обучението по специфичната за професията „Оператор“ задължителна професионална подготовка

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- познава и прилага операторските изразни средства във визуалното производство;

- познава особеностите и принципите на художественото осветление;

- притежава технически и художествени способности и е в състояние да провежда замисъла на творческия екип във филмовия образ;

- заснема късометражни игрални, документални, научно-популярни, учебни и рекламни филми, както и телевизионни предавания;

- участва в създаването на проекта на филма и режисьорския сценарий;

- участва в създаването на календарния план и бюджета на филма и в разпределението на материалните и финансовите ресурси на визуалното производство;

- познава снимачната, операторската, осветителната и монтажната техника;

- познава процеса на лабораторната обработка на филмовите материали;

- познава форматите и носителите на визуална информация;

- познава възможностите за компютърна обработка на визуалния образ;

- участва в подбора на снимачната, операторската и осветителната техника за реализацията на филма;

- участва лично или като ръководител на екип по време на снимачния период на реализацията на филмовия проект;

- участва в подбора на качествените кадри при постпродукцията;

- участва в подбора на шрифта и формата на надписите на филма.

4. Резултати от ученето

Компетенции	Резултати от ученето Обучаваният трябва да:
<i>Общи за професията „Оператор“</i>	
1. Спазва правилата за безопасна работа	1.1. Прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд 1.2. Познава видовете кинематографична техника и оборудване и спазва правилата при работа с тях 1.3. Посочва вредното въздействие на консумативите, използвани в лабораторията 1.4. Прилага правилата за пожарна и аварийна безопасност 1.5. Взема адекватно решение в ситуация на инцидент по време на снимки 1.6. Спазва изискванията за опазване на околната среда 1.7. Оказва долекарска помощ
2. Организира и координира работата на снимачния, операторския и осветителския екип	2.1. Осъществява творческа комуникация в работния екип 2.2. Прилага принципите на професионалната етика и ги прилага като модел на поведение 2.3. Координира работата на група от хора, като познава силните и слабите страни на всеки член от екипа 2.4. Умее да работи с хора от различни творчески професии – сценаристи, художници, композитори, звукооператори,

Компетенции	Резултати от ученето Обучаваният трябва да:
	монтажисти и др.
3. Използва информационни и комуникационни технологии	<p>3.1. Използва съвременни информационни технологии за професионално развитие</p> <p>3.2. Работи със специфични за операторската професия компютърни програми</p> <p>3.3. Използва по време на работа съвременни комуникационни технологии за общуване с екипите</p>
4. Спазва изискванията на трудовото законодателство и отстоява правата си като участник в трудовия процес	<p>4.1. Описва видовете медии (частни, държавни и общински) и техния статут</p> <p>4.2. Характеризира документите, свързани с трудовото законодателство – трудов договор, допълнително споразумение и др.</p> <p>4.3. Познава изискванията на Кодекса на труда, свързани с работното време, почивките, отпуските, формите на заплащане и други права и задължения на лицата, практикуващи творчески професии</p> <p>4.4. Може да съставя документи, свързани с постъпване и напускане на работа, ползване на отпуски, писма, становища, предложения и др., вкл. и с помощта на компютър</p> <p>4.5. Познава изискванията за заемане на различни длъжности в киното или телевизията</p> <p>4.6. Осъществява творческа комуникация в работния екип</p>
<i>Специфични за специалност 2131101 „Кино и телевизия“</i>	
5. Участва заедно с продуцента, режисьора и художника в създаването на проекта на филма, в предподготвителния и подготвителния период	<p>5.1. Познава характеристиките и разработва отделните елементи на проекта на филма – режисьорски сценарий, календарен план, бюджет, операторска експликация</p> <p>5.2. Участва в разпределението на материалните и финансовите ресурси за бъдещото аудио-визуално произведение</p>
	<p>5.3. Проучва характеристиките на епохата по отношение на костюми, интериор и др.</p> <p>5.4. Подбира в съответствие със спецификата на задачата подходяща снимачна, операторска и осветителна техника за реализацията на филма</p> <p>5.5. Посочва мотивите за избора на места и обекти за снимки в интериора и екстериора</p> <p>5.6. Консултира художник-гримьора и художника по костюмите</p> <p>5.7. Контролира и изпълнява техническите проби на снимачната техника и съоръженията</p> <p>5.8. Участва заедно с режисьора и художника в определянето на цялостното изобразително решение на филма или телевизионното предаване</p>

Компетенции	Резултати от ученето Обучаваният трябва да:
<p>6. Заснема лично и ръководи операторски екип по време на снимките на късометражни игрални, документални, научно-популярни, учебни и рекламни филми, както и телевизионни предавания</p>	<p>6.1. Познава особеностите на светлината и осветлението, осветеността на обектите при различни метеорологични условия</p> <p>6.2. Прилага операторските изразни средства във визуалното производство</p> <p>6.3. Прилага особеностите и принципите на художественото осветление</p> <p>6.4. Работи със снимачна, операторска и осветителна техника и апаратура на открито и в помещения</p> <p>6.5. Подготвя снимачните планове за следващия снимачен ден</p> <p>6.6. Прилага методиката за осветеност на движещи се обекти и светлинни ефекти</p> <p>6.7. Работи с контраст и умее да създава активно взаимодействие на композиционните елементи</p> <p>6.8. Прилага ритъма като средство за засилване на въздействието</p> <p>6.9. Използва ракурса като средство за усилване изразителността на кадъра, като отчита разстоянието до заснемания обект, положението на камерата по хоризонтала и по вертикала</p> <p>6.10. Познава и прилага видовете перспектива – линейна, тонална, оптическа, динамична, цветова и преден план</p> <p>6.11. Работи с мащаб – общ план, среден план, детайл</p> <p>6.12. Познава жанровете на изобразителното изкуство и ги пресъздава на екрана</p> <p>6.13. Познава и работи с цвят в кадъра – цветови контраст, наситеност, колорит</p> <p>6.14. Владее панорамата на кадъра – както статична, така и динамична</p>
<p>7. Участва и ръководи процеса на лабораторна и визуална обработка на заснетите кадри</p>	<p>7.1. Осъществява лабораторна обработка на филмовите материали</p> <p>7.2. Прави светлинна, тонална и цветова корекция на визуалния носител след проявяването му (обработката му)</p> <p>7.3. Обработва визуалния образ със съвременна компютърна техника и програми</p>
<p>8. Участва заедно с режисьора и монтажиста в процеса на постпродукцията</p>	<p>8.1. Подбира качествени кадри и дубли от операторска гледна точка при постпродукцията</p> <p>8.2. Подбира шрифта и формата на надписите на филма</p>

Компетенции	Резултати от ученето Обучаваният трябва да:
9. Подбира и работи със снимачна, операторска и осветителна техника и ръководи снимачния и осветителския екип	9.1. Изброява (дефинира, посочва) изискванията за поддържане и съхранение на снимачната техника 9.2. Поддържа и съхранява снимачната техника в изправно състояние 9.3. Установява възникнали технически проблеми 9.4. Уведомява главния оператор при пълнометражните игрални филми за възникнали проблемни ситуации и се консултира за начините за тяхното отстраняване 9.5. Контролира правилното съхраняване на снимачната техника и готовия снимачен материал след приключване на снимките 9.6. Избира подходящата снимачна и операторска апаратура за изпълнение на конкретна задача 9.7. Предприема предпазни мерки и взема решения за ремонт при възникване на проблеми в работата на части от апаратурата 9.8. Контролира дейностите по ремонта и експлоатацията на техниката в гаранция

5. Изисквания към материалната база

5.1. Учебен кабинет

Обзавеждането на учебния кабинет включва: работно място на обучаващия (работна маса и стол), работно място на всеки обучаван (работна маса и стол), учебна бяла дъска, мебели (предимно шкафове за различни цели), плазмен телевизор, екран за прожектиране, DVD, видеотехника, компютър, мултимедия и други технически средства за обучение.

5.2. Учебно телевизионно студио

Учебното студио трябва да разполага с три телевизионни камери, студийно осветление и студийна звукова техника - три стационарни и шест подвижни микрофона, подвижни сценографски платформи, блутокс, видеопроектор, комуникационна уредба между апаратната и студиото и др.

5.3. Апаратна към телевизионното студио

Апаратната трябва да бъде оборудвана с режисьорски телевизионен пулт, звуков пулт, дванадесет монитора, по три видео- и три звуковъзпроизвеждащи апарата, два стационарни микрофона, стенд за телевизионната техника, компютър за надписи и ефекти, маси и столове за обслужващия персонал и др.

6. Изисквания към обучаващите по теория и практика

Право да преподават теория и практика по професията „Оператор“ - четвърта степен на професионална квалификация, имат лица с образователно-квалификационна степен „магистър“ или „бакалавър“ от професионални направления „Теория на изкуствата“, „Обществени комуникации и информационни науки“, „Изобразително изкуство“, „Театрално и филмово изкуство“ и други от Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, приет с ПМС № 125 от 2002 г. (обн., ДВ, бр. 64 от 2002 г.; посл. изм. и доп., бр. 94 от 2005 г.), които имат квалификация или професионален опит като оператори в киното или телевизията в съответствие с предмета/модула/дисциплината, която преподават.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните знания и умения.